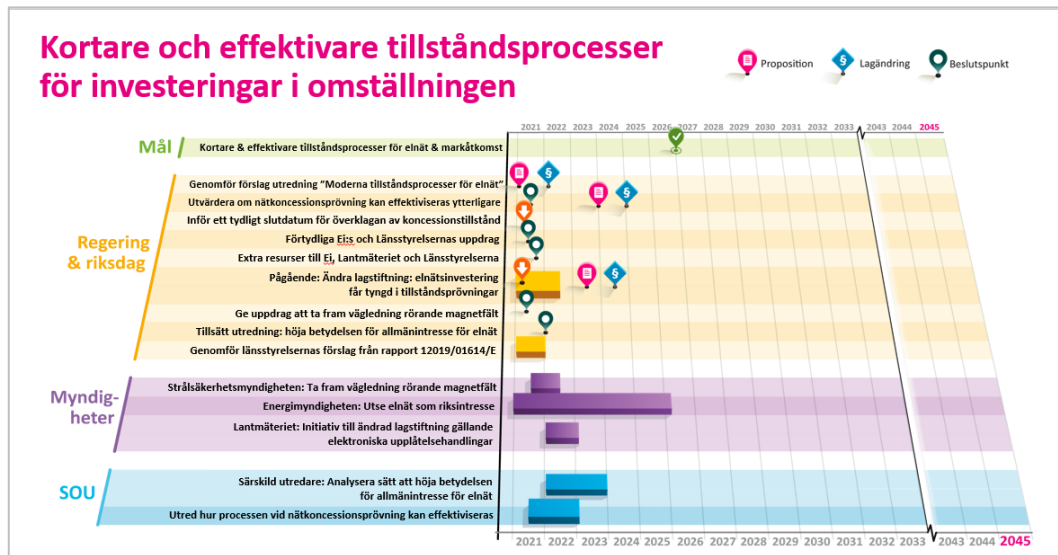


Tidslinje för kortare och effektivare tillståndsprocesser för investeringar i omställningen



Elektrifiering av transportsektorn och industrin är en förutsättning för att klimatmålen ska nås i tid. Ett stort hinder på vägen är långa tillståndsprocesser för investeringar i omställningen. För att omställningen ska kunna ske i tid måste tillståndsprocesserna kortas rejält och det kräver omgående insatser.

Mål

Kortare och effektivare tillståndsprocess för elnät och markåtkomst

För att energibranschen ska kunna vara den motor i omställningen som vi vill och bör vara behövs flera regeländringar. En av de viktigaste är effektiva tillståndsprocesser och regler för markåtkomst.

Som framgår av den tidslinje som tagits fram finns det inte ett enkelt alexanderhugg som kan lösa problemen. Det handlar istället om att genomföra många ändringar som tillsammans kan leda till effektivare tillståndsprocesser.

Regering och riksdag

Regeringen genomför i huvudsak förslagen från utredningen Moderna tillståndsprocesser för elnät

Se *SOU 2019:30* för mer information

För mer information se [länk till Energiföretagens remissvar på utredningen](#).

Regeringen bör utvärdera om processen kring nätkoncessionsprövning kan effektiviseras ytterligare, både gällande prövande myndighet och prövningens omfattning.

Vid behov tillsätts en SOU där helhetsgrepp kring nätkoncession bör tas för att fånga upp aspekter som inte föreslås i utredningen Moderna tillståndprocesser för elnät, SOU 2019:30.

Utredningen bör även undersöka hur stor potentialen för kortare ledtider blir om nätkoncessionerna för linje får förtur hos Lantmäteriet och Länsstyrelserna, liknande nuvarande förtur för fiber hos Lantmäteriet.

Nätkoncessionsutredningen och genomförandet av dess förslag är ett viktigt steg på vägen. Ska elnätet kunna byggas ut så snabbt som de klimatpolitiska målen förutsätter behövs dock fler ändringar av regelverket. I denna text finns ett flertal exempel. För att nå hela vägen behöver alla möjliga justeringar av tillståndprocesser för elnät övervägas, regeringen bör överväga om det bör ske i form av en SOU.

Regeringen inför förslaget i ny Elmarknadslag som avser hur beslut om nätkoncession för linje ska vinna laga kraft.

Regeringen inför ett tydligt slutdatum för överklagan av koncessionstillstånd enligt befintligt förslag från beredningen av elmarknadslagen.

Det innebär att koncessionsbeslut de facto kan vinna laga kraft.

I dagsläget finns inga särskilda bestämmelser om underrättelse om beslut eller om hur ett beslut överklagas. Det finns inte något krav på att Energimarknadsinspektionen ska underrätta alla som kan ha rätt att överklaga ett beslut i en fråga om nätkoncession. Inspektionen delger parterna beslut i koncessionsärenden och underrättar övriga kända sakägare om beslutet utan formell delgivning. I praktiken är det dock svårt för Energimarknadsinspektionen att få kännedom om alla klagoberättigade. Det finns därför exempel på situationer där koncessioner överklagats långt efter att beslut fattats.

Genom att koppla överklagandefristen till kungörelse, på samma sätt som för beslut enligt PBL och miljöbalken, skapas en tydlighet för alla berörda parter. Jfr DS 2017:44, s. 158 ff.

Regeringen förtydligar Ei:s och Länsstyrelsernas uppdrag genom tillägg i regleringsbrevens att:

- *väga in elsystemperspektivet i bedömning vid beslut om kabel-/ luftledning. Ledningen måste bedömas utifrån att den är en del i ett system.*
- *luftledningar bör så långt som möjligt användas på regionnäts- och transmissionsnättnivån, medan markkablar ska användas där luftledning inte är möjligt p.g.a. brist på fysiskt utrymme. Alternativredovisning för markkabel ska inte krävas som standard.*
- *utreda och föreslå om det är lämpligt med tidsgränser för delar av myndighetens process för att hantera tillståndsärenden.*

Enligt ellagen ska nätägaren ansvara för att dess ledningsnät är säkert, tillförlitligt och effektivt och för att det på lång sikt kan uppfylla rimliga krav på överföring av el.

Elnätet är ett system och den enskilda prövningen måste beakta konsekvenser även på systemnivå. Kabelläggning påverkar driftsäkerheten i elnätet eftersom det både leder till ett ökat antal felkällor och längre reparationstider. Därutöver riskerar en mer omfattande

kabelförläggning på högre spänningsnivåer att medföra allvarliga tekniska problem såsom resonansfenomen och spänningstransienter vilket kan orsaka skador på komponenter i nätet. Felströmmar, inte minst jordfelsströmmar, blir också höga och svårbemästrade i nät med mycket kabel. Dessa negativa aspekter på elsystemets robusthet måste beaktas även vid den enskilda prövningen.

Regeringen sätter av extra resurser till Ei, Lantmäteriet och Länsstyrelserna

- *Resurserna ska öronmärkas för att minska handläggningstiderna.*
- *En permanent ökning i budgetpost för Ei, Lantmäteriet och Länsstyrelserna behöver komma till*

Pågående: Regeringen ändrar miljöbalken så att klimatnyttan av elnätsinvestering får tyngd i tillståndsprövningar

miljöbalkens portalparagraf, 1 kap. 1 § miljöbalken bör justeras. I bestämmelsen anges balkens övergripande mål och tillämpningsområde. Bestämmelsen bör ändras så att den uttryckligen omfattar även klimathänsyn.

Energiföretagen delar Klimatpolitiska rådets bedömning att miljöbalkens portalparagraf, 1 kap. 1 § miljöbalken bör justeras. I bestämmelsen anges balkens övergripande mål och tillämpningsområde. Där listas människors hälsa och miljö, biologisk mångfald, värdefulla natur- och kulturmiljöer, resurshushållning och återanvändning – men inte klimatet. Bestämmelsen bör ändras så att den uttryckligen omfattar även klimathänsyn.

Regeringen ger Strålsäkerhetsmyndigheten och Folkhälsomyndigheten i uppdrag att ta fram en vägledning rörande magnetfält kopplat till elnät.

Se vidare i texten under rubriken "Myndighet".

Regeringen tillsätter utredning med syfte att höja betydelsen för allmänintresse för elnät vid tillståndsprövning.

Syftet med utredningen är att elnäten får tyngre vikt vid tillståndsprövning gentemot andra intressen.

Trygg energiförsörjning är ett tungt vägande samhällsintresse som förutsätter ett väl utbyggt och driftsäkert elnät. Detta behöver få genomslag även vid tillståndsprövning. Elnätet är ett system och enskilda projekts betydelse ur ett systemperspektiv behöver beaktas i större utsträckning än idag.

Ett viktigt steg på vägen är att genomföra nätkoncessionsutredningens förslag om att koncessionsbeslut ska få rättskraft gentemot miljöbalken. Förslaget innebär att ledningar, som med stöd av nätkoncession för linje används med en spänning om minst 130 kV, inte med stöd av miljöbalken ska få förbjudas avseende den funktion, i den sträckning eller i det huvudsakliga utförande som anges i koncessionsbeslutet.

Ännu ett exempel på att elnätets status behöver höjas är att skyddade områden kan bildas utan att hänsyn tas ens till redan befintliga elledningar. Det finns flera fall där nätägare riskerar att bryta mot ellagens säkerhetsbestämmelser eftersom dispens för att ta ner farliga kantträd längs med ledningsgata nekats.

Regeringen genomför länsstyrelsernas förslag från slutrapport 12019/01614/E att se över lagstiftningen för kommunala energiplaner samt ger Energimyndigheten ett tydligare uppdrag som tillsynsmyndighet för dessa planer.

Inom regeringsuppdraget 12019/01614/E har regionala och lokala dialoger genomförts som har framfört behovet av regional samverkan. Regeringsuppdragets slutrapport pekar på att uppdaterade kommunala energiplaner borde kunna utgöra en god grund för de kommande lokala och regionala nätutvecklingsplanerna

Det kommunala planmonopolet med översikts- och detaljplanering tar i dag sällan med vare sig den fysiska elinfrastrukturen eller effektbehovet som en parameter i planeringen av stadsutvecklingen. Det skulle kunna utvecklas om den kommunala energiplaneringen moderniseras och anpassas till de behov vi ser av nätutveckling i en stor andel av landets regioner. Översiktsplaneringen måste även inkludera befintligt elnät samt planerade och beslutade investeringar i nätutbyggnad.

Energimyndigheten bör ta en mer aktiv roll som tillsynsmyndighet för dessa kommunala energiplaner.

Myndighet

Strålsäkerhetsmyndigheten tar tillsammans med Folkhälsomyndigheten fram vidareutvecklad vägledning rörande magnetfält kopplat till elnät.

Myndigheten bör i samråd med bl.a. Folkhälsomyndigheten ta fram ny vägledning för elektromagnetiska fält. Vägledningen bör resultera i tydliga riktlinjer både avseende kravnivåer samt faktorer som påverkar vilken typ av utredningar som bör göras t.ex. i samband med koncessionsprövningar.

En tydligare vägledning rörande magnetfält har god potential att effektivisera tillståndsprocesser för elnät. Det är många gånger återkommande frågeställningar där tydligare besked från vägledande myndighet skulle kunna spara både tid och resurser.

En särskild utredare ska förutsättningslöst analysera olika sätt att höja betydelsen som allmänintresse för elnät

Det kan t ex. handla om att kommuner måste samverka genom att ge elnät företräde i översiktsplanering och ta höjd för nätutbyggnad genom t ex luftledningsreservat och att förutsättningarna för att elnät får undantag för exempelvis biotopskydd.

Se tidigare i texten, under rubriken "Regering och riksdag".

Energimyndigheten utser riksintressen för energitransmission- och ev. även -distribution

Myndigheten utser transmissionsnätet som riksintresse samt utreder behov av att även peka ut delar av regional eldistribution som riksintresse.

Att utse transmissionsnätet som riksintresse skulle öka dess betydelse i planeringssammanhang. Det är viktigt inte bara vid byggnation av nya ledningar utan även för att säkra driften av befintliga.

Exempel på när ett riksintresseutpekande hade varit betydelsefullt är när verksamheter lokaliseras för nära ledningarna och då framtvingar en samhällsekonomiskt olämplig flytt av ledning eller innebär att nödvändig förstärkning av befintligt nät inte är möjlig.

Det finns även områden, inte minst i områden med mycket konkurrerande markanvändning, där myndigheten bör överväga att utse även distributionsnät som riksintresse.

Lantmäteriet, Division Fastighetsinskrivning

Myndigheten tar initiativ till ändringar i jordabalken innebärande möjlighet till elektroniska upplåtelsehandlingar (servitut m.m.).

För att bygga elledningar behöver man dels koncession, dels någon form av tillåtelse att anlägga ledning eller kabel på någon annans mark. Eftersom en ledning kan löpa över många fastigheter är det här en viktig fråga som påverkar ledtiderna för att bygga elnät.

Regler om markåtkomst är en del av fastighetsrätten. Den består till stor del av regler från 1970-talet. Genom att öppna upp för en ökad digital hantering t.ex. rörande möjligheter till elektroniska upplåtelsehandlingar (servitut m.m.) finns god potential att minska handläggningstider och administration.

SOU

SOU med syfte att utreda hur processen kring nätkoncessionsprövning kan effektiviseras. Utredningen bör utreda:

- *om ledningsrättsprocessen kan inledas redan under koncessionsförfarandet.*
- *om det alternativt är lämpligt att El övertar Lantmäteriets uppgifter vid nätkoncession för linje såsom att fatta beslut om ledningsrätt och tillträde.*
- *om El ska kunna meddela beslut om tillträde för detaljprojektering redan i anslutning till ansökan om koncession.*
- *om alternativt Lantmäteriet ska kunna meddela beslut om tillträde för förundersökning inom ramen för ansökt ledningsrättsförrättning.*
- *om koncessionsprövningen för exempelvis transmissionsnät i större utsträckning bör fokusera på åtgärder som har sammanhängande betydelse för elsystemet.*
- *om ledningar på högre spänningsnivåer ska få förpröva miljöaspekter av kommande/planerade stråk.*
- *hur stor potentialen för kortare ledtider blir givet att nätkoncessionerna för linje får förtur hos Länsstyrelserna och Lantmäteriet.*

En åtgärd för att minska ledtiderna är att lantmäteriförrättning för ledningsrätt ska kunna påbörjas så att frågan om ledningsrätt och tillträde kan handläggas parallellt med prövningen av nätkoncession.